

Wkrótce spotkanie z autorką „Agentki Zo

Już w sobotę, 4 października 2025 roku o godzinie 12:00 odbędzie się spotkanie autorskie z Clare Mulley z okazji premiery jej książki „Agentka Zo. Historia Elżbiety Zawackiej, bohaterki drugiej wojny światowej”. Wydarzenie odbędzie się w Dworze Artusa w Toruniu. Wstęp wolny.

W siedzibie Fundacji Generał Elżbiety Zawackiej przy ulicy Podurniej 93 w Toruniu spotkali się na briefing wraz z autorką książki „Agentka Zo. Historia Elżbiety Zawackiej” Clare Mulley Prezes Zarządu Fundacji gen. Elżbiety Zawackiej Dorota Zawacka-Wakarecy, Przewodniczący Rady Fundacji Jan Wyrowiński, Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego Piotr Całbecki oraz Prezydent Torunia Paweł Gulewski.

- Jesteśmy w miejscu wyjątkowym, bo nie dość, że w Fundacji, którą utworzyła Pani Generał, to jeszcze w jej saloniku. Te meble i otoczenie, w którym jesteśmy są sprowadzone z mieszkania przy ulicy Gagarina 136 i tak dokładnie były ustawione, ona tak mieszkała. Generał nie przywiązywała uwagi do otoczenia, miała swoje

*książki, swój fotel, na którym siedziała i wydawała rozkazy – **mówiła Prezes Zarządu Fundacji gen. Elżbiety Zawackiej, Dorota Zawacka-Wakarecy.** – To szczególna sytuacja i okazja żeby przypomnieć, że dziedzictwo Pani Generał nie może być zmarnowane.*

*- Ta publikacja daje nam drugi wymiar funkcjonowania, życia i pamięci o generał Elżbiecie Zawackiej. Doskonale wiemy, że to bohaterka, która wpisana jest na stałe w historię naszego miasta jako obywatelka honorowa. To jej imieniem honorujemy m.in. największą konstrukcję, którą jest most w przeprawie wschodniej - **mówił prezydent Torunia Paweł Gulewski.** – Całe powojenne życie poświęciła zbieraniu pamiątek, które świadczyły o bohaterstwie jej, ale też kilku tysięcy jej podobnych, kobiet i mężczyzn, którzy służyli w szeregach cichociemnych.*

Zarówno obecny podczas spotkania Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego Piotr Całbecki, jak i prezydent Torunia Paweł Gulewski zapowiadali przyszłe działania mające na celu dalszą troskę o siedzibę Fundacji Generał Elżbiety Zawackiej.

Dzięki nowym badaniom archiwalnym i rozmowom z ludźmi, którzy znali żołnierkę Armii Krajowej Elżbietę Zawacką ps. „Zo” i walczyli u jej boku, Clare Mulley przywraca tę zapomnianą bohaterkę do życia. Rozmowę z autorką niesamowitej historii Elżbiety Zawackiej poprowadzi w sobotę, 4 października 2025 r. w Dworze Artusa Magdalena Kujawa.

Elżbieta Zawacka, ps. „Zo”, żołnierki AK podczas drugiej wojny światowej przemierzała Europę jako łączniczka Polskiego Państwa Podziemnego, wielokrotnie cudem unikając schwytania przez Niemców. Wypełniła ponad sto niebywale trudnych misji kurierskich. Do legendy przeszedł jej najstłynniejszy rajd przez Niemcy, Austrię, Francję i Hiszpanię z mikrofilmami dla Rządu RP w Londynie.

Jako "cichociemna" powróciła do Polski na własną prośbę skacząc na spadochronie do okupowanego kraju 10 września 1943 r. Pełniła funkcję zastępcy szefa "Zagrody" - Działu Łączności zagranicznej Oddziału V Sztabu Komendy Głównej AK. Po upadku powstania warszawskiego nadal działała w służbie Państwa Podziemnego u boku gen. Leopolda Okulickiego. Dostarczyła do Szwajcarii pierwsze szczegółowe meldunki o sytuacji w kraju po upadku powstania.

Po wojnie została zdemobilizowana jako jedna z najbardziej odznaczonych kobiet w historii Polski. Jednak powojenne komunistyczne władze nie potraktowały jej

Łaskawie. Nie tylko została na dziesięć lat uwięziona za działalność antykomunistyczną, lecz także w zapomnienie poszły jej heroiczne dokonania.

Książka Clare Mulley o gen. Elżbiecie Zawackiej pt. „Agent Zo: The Untold Story of Fearless WWII Resistance Fighter Elżbieta Zawacka” miała premierę w Imperial War Museum w Londynie w połowie 2024 roku. Jeszcze w końcówce 2024 r. została także wydana na rynku amerykańskim.

Autorka, Clare Mulley, to ceniona historyczka i pisarka, która skupia się na doświadczeniach kobiet w okresie II wojny światowej. Wcześniej jej prace poświęcone były między innymi Krystynie Skarbek, innej wybitnej Polce, która zapisała się w historii jako Christine Granville – ulubienica Churchilla oraz najdłużej działająca brytyjska agentka w czasie wojny.

Organizatorem wydarzenia jest wydawca książki - Wydawnictwo W.A.B. Na miejscu będzie można zdobyć autograf autorki książki Clare Mulley.

Fot. © UMT 2025, autor: Wojtek Szabelski, licencja: CC BY-NC 4.0

ELŻBIETA ZAWACKA (1909-2009), profesor, generał brygady, okupacyjny pseud. "ZO", żołnierz Armii Krajowej, powstaniec warszawski, kurier rządowy, jedyna kobieta "cichociemna", współtwórczyni Światowego Związku Żołnierzy AK, założycielka Fundacji Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek w Toruniu, Kustosz Pamięci Narodowej, Dama Orderu Wojennego Virtuti Militari.

Urodziła się 19 marca 1909 r. w pruskim wówczas Toruniu. Po ukończeniu tamże niemieckiej szkoły podstawowej i zdaniu matury w Żeńskim Gimnazjum Humanistycznym ukończyła studia matematyczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Przed II wojną światową uczyła w szkołach średnich i jednocześnie działała społecznie jako instruktorka Przysposobienia Wojskowego Kobiet.

W 1939 r. w Katowicach pełniła funkcję komendantki Rejonu Śląskiego PWK. We wrześniu 1939 r. była żołnierzem Kobiecego Batalionu Pomocniczej Służby Wojskowej, walczącym w obronie Lwowa.

Od października 1939 r. do końca 1945 r. była żołnierzem "podziemnego wojska". Zaprzysiężona do SZP w Warszawie pod pseudonimem "Zelma" organizowała na

Śląsku, z członkiń PWK, autonomiczną komórkę kobiecą i pełniła funkcję szefa łączności w Komendzie Podokręgu SZP-ZWZ.

Pod koniec 1940 r. została przeniesiona do Warszawy, jako kurierka Komendy Głównej Związku Walki Zbrojnej-AK pod pseud. "Zo", stała się prawdziwą legendą kurierów w okupowanej Europie. Była organizatorką szlaków zachodnich KG. W latach 1939-1945 posługując się fałszywymi dokumentami przekraczała granice ponad sto razy przenosząc wiadomości i meldunki (w przerwach między kolejnymi wyprawami uczyła na tajnych kompletach Liceum im. Żymichowskiej).

W lutym 1943 r. wyruszyła jako emisariuszka Komendanta Głównego AK przez Niemcy, Francję, Andorrę, Hiszpanię i Gibraltar do Sztabu Naczelnego Wodza w Londynie. Miała dwie misje: lepsze koordynowanie wędrówek poczt krajowych, przerzucanych przez bazy łączności Sztabu NW, funkcjonujące w krajach neutralnych oraz referowanie żądań gen. Roweckiego, dotyczących uprawnień służby żołnierzy-kobiet AK. Z Londynu powróciła 10. września 1943 r. skokiem spadochronowym.

Zagrożona w marcu 1944 r. aresztowaniem przeszła, po kwarantannie, do służby w Szefostwie Wojskowej Służby Kobiet (WSK) KG AK. W ramach WSK uczestniczyła w Powstaniu. Po kapitulacji kierowała nadal, z Krakowa, szlakami zachodnimi prowadzącymi do bazy szwajcarskiej. Zdemobilizowana, po powrocie przez front z Wiednia, w lutym 1945 r. była czynna przez rok w II konspiracji, w dziale łączności i kolportażu Okręgu Zachodniego.

W 1948 r., po 2 latach pracy w odtworzonym Państwowym Urzędzie WFiPW przy Ministerstwie Obrony Narodowej, powróciła do pracy nauczycielskiej ucząc w Łodzi, Toruniu i Olsztynie.

Aresztowana przez UB 5 września 1951 r., przebywała z 10-letnim wyrokiem w więzieniach do 24 lutego 1955 r.

Powróciła, wciąż dyskryminowana, do pracy w szkole w Sierpcu i Toruniu. Po uzyskaniu doktoratu nauk humanistycznych w 1965 r., pracowała jako adiunkt a po habilitacji (1973 r.) jako docent andragogiki Uniwersytetu Gdańskiego, skąd przeniosła się do rodzinnego Torunia, gdzie do 1978 r. była pracownikiem Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Profesorem nauk humanistycznych Elżbieta Zawacka została mianowana w 1995 r.

Na emeryturze kontynuowała podjęte w latach 60-tych gromadzenie materiałów historycznych do dziejów Armii Krajowej i II wojny światowej. Włączyła się do ruchu kombatanckiego "Solidarności", założyła Klub Historyczny, działający formalnie od 1987 r. przy Zrzeszeniu Kaszubsko-Pomorskim w Toruniu. Jest inicjatorką powołania w 1990 r. do życia Fundacji "Archiwum Pomorskie Armii Krajowej", a w 1996 r. Memoriału Generał Marii Wittek.

Mianowana w październiku 1944 r. kapitanem (rozkaz Dowódcy AK) i majorem (rozkazem Naczelnego Wodza) została awansowana w 1996 r. na podpułkownika, w 1999 r. na pułkownika. Dwukrotnie odznaczona Orderem Wojennym Virtuti Militari kl. V i pięciokrotnie Krzyżem Walecznych.

Odznaczenia i wyróżnienia:

1. W 1990 r. prof. Elżbietę Zawacką odznaczono Krzyżem Oficerskim, zaś w 1993 r. Orderem Odrodzenia Polski-Krzyż Komandorski z Gwiazdą.
2. 17 grudnia 1992 roku prof. Elżbieta Zawacka została przez mieszkańców rodzinnego miasta wyróżniona tytułem Honorowej Obywatelki Torunia.
3. 19 maja 2005 r. prof. Elżbieta Zawacka otrzymała z rąk ministra Jana Turskiego, kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, Medal Pro Memoria. Minister spotkał się także w Dworze Artusa z kombatantami. Jego przyjazd związany był z 60. rocznicą zakończenia II wojny światowej. Z tej okazji urząd przygotował medal "Pro Memoria" (Na Pamiątkę). Honorowane są nim osoby fizyczne i prawne szczególnie zasłużone w utrwalaniu pamięci o ludziach i ich czynach w walce o niepodległość Polski podczas II wojny światowej.
4. W grudniu 1995 r. decyzją Prezydenta RP Lecha Wałęsy prof. Elżbieta Zawacka została odznaczona Orderem Orła Białego.
5. 20 grudnia 2005 r. podpułkownik Stephen Croft, Attache Wojskowy i Morski Ambasady Wielkiej Brytanii w Polsce, odznaczył prof. Elżbietę Zawacką brytyjską Odznaką Weterana ustanowioną przez Ministerstwo Obrony Zjednoczonego Królestwa. Odznaka Weterana została przyznana 10 polskim oficerom należącym do specjalnej grupy operacyjnej (Special Operations Executive) Komendy Głównej ZWZ-Armii Krajowej, którzy w czasie wojny współpracowali z rządem polskim w Londynie.
6. 13 czerwca 2006 r. prof. Elżbieta Zawacka otrzymała z rąk minister Leny Dąbkowskiej-Cichockiej stopień generała brygady nadany przez Prezydenta RP. Uroczystość odbyła się w Ratuszu Staromiejskim w Toruniu. Nominację

generalską dla prof. Zawackiej przyznał na podstawie art. 134 ust. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej Prezydent RP Lech Kaczyński. Postanowienie to zostało ogłoszone 3 maja br. w trakcie Narodowego Święta Konstytucji 3 Maja. Honorowa Obywatelka Torunia otrzymała awans wojskowy jako "żołnierz uczestniczący w walkach o wolność i niepodległość Polski podczas II wojny światowej".

- [Go back](#)
- [Share on: X](#)
- [Share on: FB](#)
- [Print](#)
- [PDF](#)